

Å r s m e l d i n g

for Oppland sau- og geitalslag 1963.

Organisasjonsmessig oversikt.

Betegnende for interessen for småfeholdet, og med det organisasjonens stilling, er at vi også denne gangen kan innregistrere ny rekord når det gjelder medlemstallet. For 1963 ble det betalt kontingent for 33 lag med tilsammen 2061 medlemmer. Den største organisasjonsmessig tilvekst skyldes reorganisering av et tidligere lag i Lom som resulterte i nye 108 medlemmer. Vågålaget har også en betydelig framgang. Vidre er det fortsatt god framgang i Dovre, Nord Fron, Fåberg og Etnedal og flere. Største medlemstallet har fortsatt Fåvang med 201, deretter følger Fåberg med 186, Dovre med 152, Skjåk med 118 og Lesja med 112.

Lags- og medlemstallet for siste 10 årsbolken ser slik ut:

1954	29 lag	1412 medlemmer	
1955	31 "	1645	"
1956	30 "	1484	"
1957	31 "	1685	"
1958	30 "	1388	"
1959	33 "	1464	"
1960	32 "	1409	"
1961	31 "	1567	"
1962	32 "	1802	"
1963	33 "	2061	"

Medlemstallet i middel for hvert lag var i 1963 66, mot 56 i 1962 og 51 i 1961.

Utbygginga av småfeholdernes organisasjon må betegnes som meget god. Av bygder hvor småfeholdet spiller noen særlig rolle mangler det nå bare lag i Sel, Heidal og Ö. Slidre, men etter alt å dømme er saken i god gjenge også i disse bygdene, slik at en kan ha lov å vente resultater med det første.

Lokallaga og arbeidet der.

Den store og stadig stigende interesse for småfeholdet kommer fortsatt til uttrykk ved et meget livlig lagsarbeid hvor en rekke viktige saker tas opp og gjennomføres på det lokale plan.

Største innsatsen gjøres fortsatt når det gjelder avlsarbeidet. Takket være lagas innsats her kan det trygt slås fast at fylket idag har en samling avlsværer og bukker av det aller beste i landet

idag. Organiseringen av avlsarbeidet gjennom større lag har også skapt en langt større bredde over arbeidet enn tidligere, og dermed større interesse og bedre resultater såvel avlsmessig som av småfeholdet i det hele.

Den auka tilslutning til sauekontrollen forteller noe om dette. Tallet på kontrollerte sauer var i 1960 1466 dyr, i 1961 2429 og i 1962 3364. Tallet for 1963 foreligger ennå ikke, men det er på det rene at framgangen fortsetter i samme tempo. I samme gate ligger det store arbeidet som legges ned for småfesjåa gjennom gode opplegg, såvel for de ordinære sjå som ekstrasjåa som til stadighet arrangeres. Det arbeides for bedre utstillingsplasser, gavepremier og ymse tevlinger og demonstrasjoner. Flere og flere lag tar hånd om klyppekontrollen av utstillingsværene og arbeidet med kontrollen med handyrloven.

Rovdyrplagen er fortsatt småfeholdets største problem, og laga er til stadighet opptatt med å takle dette. Arbeidet med interkommunal skuddpremie på kr. 3000,- for gaupe resulterte i gaupefall i Ringebu i fjor vinter. Jevnt over er nok reveplagen fortsatt det største rovdyrproblemet for småfeholderne, men mer lokalt er nok den stadig aukende hundeplogen like følsom. Også dette året har unnlatenhet når det gjelder båndtvangsbestemmelsene resultert i en rekke dyretragedier. Reaksjonen har vært sterk, og laga går sterkt inn for strengere handhevelser av bestemmelsene og at det fra politiets side må reageres kraftig mot forgåelser.

Rovdyrproblemen i forbindelse med den auka trafikk i fjellet, som på ymse måter går ut over beitedyra, har gjort det klart at vaktholdet i fjellet må skjerpes, og i flere og flere bygder reises da også kravet om en bedre organisert ordning med beitepoliti. For småfeholdet synes dette å ha spesiell interesse, siden det synes helt klart at den auka ferdsel har ført med seg at den faren de to be te rovdya representerer har auka betraktelig.

Den organiserte ullinnsamling spiller stadig større rolle. Når enkelte lag melder om at de samler inn 14-15 000 kg, forteller det noe om at 10 öringen pr. kg innsamlet ull betyr atskillig for selve lagsvirksomheten. Langt mer teller imidlertid resultatet av den oppløring som i denne forbindelse drives når det gjelder klypping og ullbehandling. Flere lag har faste klyppere. I endel tilfeller blir klyppinga kombinert med utöyvasking av dyra. Kampen mot lammedaue er alltid i første rekke, og foregår ved opplysningsar-

beid, registreringsarbeid m.v. Enkelte lag har også i samarbeid med veterinærene fått igang organisert serumbehandling av farlige sykdommer som pulpanyre.

Felles sausanking, såvel frivillig som tvungen, er til stadighet å finne i repertoaret. Det har vært stor interesse for utredninger om de nye gjerde- og beitelovene, særlig i de nedre bygdene i fylket. Det har hersket atskillig spenning blant småfeholderne om disse lovene, og det sier seg sjøl at utviklingen vil bli fulgt med den aller største oppmerksomhet. Men hittil har en ihvertfall ikke hatt konkrete saker som har vanskeliggjort stillingen for småfeholdet. Arbeidet med fellessetre for geit er etter hvert kommet i god gjenge i de fleste av dalbygdene. En rekke slike anlegg er allerede reist, og fler er i emning. Organisert livdyromsetning er fortsatt en stor og viktig oppgave. Livdyrkontoret i Fåvang fører fortsatt an her.

I likhet med tidligere utfører laga et betydelig faglig opplysningsarbeid gjennom kurser, demonstrasjoner, foredrag, studiearbeid m.v. Ellers merker en seg at mange av laga markerer passeringa av 15 årsmilepelen med festlige tilstelninger.

Småfeholdets stilling.

Oversikt over sau- og geitetallet i Oppland og i landet.

År	Oppland		Landet	
	Sau	Geit	Sau	Geit
1939	79 135	28 555	1 743 800	248 900
1949	114 666	25 074	1 735 600	146 600
1959	108 971	17 429	1 806 000	100 900
1960	104 837	15 897	1 842 100	101 400
1961	112 110	15 629	1 853 000	102 000
1962	115 833	15 908	1 864 238	98 955
1963	127 437	16 704	1 881 234	100 600

Resultatet av siste års representative telling streker under inntrykket av at sauetallet går ganske sterkt framover, og at geita ikke bare holder stillingen, men også går noe fram i tall. Dette tiltross for at tallet fortsatt går tilbake i største geitebygda Skjåk. Framgangen har vi helst i de bygder hvor arbeidet med fellessetrene er kommet godt i gjenge. I Valdres holder tallet seg stort sett stabilt. Stigningen i sauetallet skriver seg særlig fra fjell-

og dalbygdene hvor stadig fler og fler med halvstore og større bruk har planer om å auke saueholdet.

Omsetningsorganisasjonene melder fortsatt om lett marked for produktene fra småfeholdet. Småfeholdet er fortsatt fri for omsetningsmessige problemer av den art en fra tid til annen har føling med for andre produksjonsgreiner. Fra omsetningshold gis det derfor fortsatt uttrykk for optimisme, og at mulighetene skulle være tilstede for en viss økning såvel for sauekjøtt som geitemjølke. Og når det gjelder ullproduksjon har vi fortsatt et stort hulrom å fylle som gjør at vi kan rekne med fortsatt lett marked for kvalitetsvarer. Dårlige kvaliteter og spesielt visse sorter kryssingsull går derimot tregere unna, selv til en betydelig lågere pris. Men stort sett fortsetter den norske ulla sin eventyrlige frammarsj. I første rekke skyldes det den store kvalitetsmessige framgang og den stadig bedre måten ulla behandles på. Liknende framstøt for tilsvarende framgang i kjøttkvalitet er aktualisert i og med at det ser ut til å åpne seg muligheter for ved hjelp av apparater å kunne bedømme slaktekvaliteten bedre på levende dyr.

Arbeidet med fellessetrene for geit vinner framover. Her i fylket er nå anlegg kommet i sving i Ringebru, Nord Fron, Vågå og N. Land (Torpa). Såvel Vågå som Nord Fron tok fatt på anlegg nr. 2 like etter de var ferdige med nr. 1.

Meieriorganisasjonene viser fortsatt stor interesse for utbygginga av geiteholdet, bl.a. i og med den årlige løyving på kr. 300.000,- til ymse tiltak. Ett av disse tiltakene som ble satt i sving i året og som ble meget vellykket var bukkekjestasjonen i Fåvang, hvor bukkekje fra de beste besetningene ble oppdrettet felles og fordelt utover landet omlag 6 mndr. gamle. Dette tiltaket blir derfor fortsatt og betydelig utvidet i 1964.

De viktigste tall for småfekontrollen i fylket 1962.

Geit.

Lag	Buska- per	Års- geiter	Kg mjølk pr. års- geit	% feitt	Kg mjølke- feitt	F. e.	
						Kr. f.	I alt
13	110	1812,5	454	3,69	16,8	132	417

Sau.

Rase	Antall vinterfora søyer	Søyevekt kg	Årsull kg	Gagnslam pr. morsøye	Lammevekt kg	Lammevekt pr. vinterfora søye kg.
Dalassau	1788	80	4,3	1,70	42	71
Sjeviot	256	65	3,7	1,59	36	54
Spelsau	210	58	2,9	1,83	35	58
Rygjasau	198	76	4,-	1,71	41	65
Blandingssau	62	62	3,7	1,63	39	60

Resultatet viser at Oppland ligger godt an i forhold til landet ellers, og at vi står godt rustet for det vidre arbeid. Den auka tilslutning om småfekontrollen lover også godt for et mer planmessig avlsarbeid i tia framover. Tia burde forövrig være inne til at det avlsmessige tiltak vi venter oss mest av, avkomsgransking av værer, blir satt ut i livet. Det må være en oppgave for det offentlige å skape økonomisk grunnlag for dette, etter at forskning og forsök har gjort det klart at dette er vegen å gå.

Tilslutningen til geitekontrollen er fortsatt forholdsvis god, selv om endel öking, særlig i Valdres, ville være å önske. Ellers vil vi også denne gang gjerne få gi uttrykk for takknemmelighet for den auka interesse for småfeet fra forsöksfolkets side, særlig når det gjelder sau, men også i stigende utstrekning for geit.

Arbeidet i fylkeslaget.

Styrets sammensetning i året har vært: Hans M. Hjelstuen, Fåvang (formann), Johs. Finsveen, Fåberg (nestformann), Gunnar Stuve jr., Biri, Helge Loe Valstad, Grindaheim og Hans Östlien, Kolbu, med fylkesagronom Olav Moen som sekretær. Arbeidsutvalget har bestått av Hjelstuen, Finsveen, Stuve og Moen.

Styret og arbeidsutvalget har hatt 2 möter hver i året hvor det er behandlet 36 saker.

Faglig opplysningsarbeid.

Kurser i sauehold ble holdt på Valdres Jordbruksskole 25. og 26. mars og på Klones Jordbruksskole 27. og 28. november. Begge kursene hadde alsidig fagopplegg, og forelesere var: På Måno: veterinær Halvorsrud, fylkesagronom H.Kr. Dahl, fagassistent Austrud,

overlærer Morken, Hans M. Hjelstuen og fylkesagronom Moen. På Klones: avdelingsleder Nedkvitne, fylkesagronomass. Ellefsen, Hans M. Hjelstuen og fylkesagronom Moen.

I slutten av august ble det arrangert markvandring til saufjellet med besök i saudrifta i Brekkon. Formålet med dette arrangementet var å slå et slag for saudriftene, og under befaringene ble det gitt ymse orienteringer om disse spørsmål. Forskingsassistent Selsjord orienterte om vegetasjonen i fjellet, spesielt da om beiteplantene for sau.

Under markdagen ble arrangert en tevling med oppgaver om beite- og gjætingsspørsmål. Vinner av tevlingen ble Per Haugen, Fåvang.

Demonstrasjonsdag vedr. omsetningsspørsmål ble holdt på Lillehammer Slakteri 18. november med orienteringer om aktuelle omsetningsspørsmål ved krefter fra omsetningsorganisasjonene, demonstrasjoner i klypping og ullklassifisering m.v. Det var omvisning i det nye slakterianlegget, og tilslutt ble de mange deltakerne rikelig bevertet av slakteriet.

Til alle disse arrangementene kunne fylkeslaget glede seg over særdeles god deltakelse.

Sammen med Oppland Bonde- og Småbrukarlag ble det påanlagt et sommerstevne og demonstrasjonsdag i geiteavl på Åstdalen felleseter i Ringebu. Programmet var satt opp, og det hele var klart da stevnet i siste öyeblikk måtte avlyses på grunn av den nye fjellvegen ikke ble klar. Det var stor interesse også for dette tiltaket, og det var på det rene at stevnet ville ha fått svært stor oppslutning.

Mer lokalt har fylkeslaget i en rekke tilfeller vært behjelpelig med det faglige arbeid som drives i laga. Sekretæren har således besökt en rekke årsmöter, og andre möter i laga og orientert om aktuelle småfespørsmål, vist film og lysbilder m.v.

Organiseringa av ull-leveringa.

Arbeidet for å få mer plan over ull-leveringa er tatt opp, og 29. mars ble det holdt et fellesmöte med representanter for Hedmark sau- og geitalslag om saken. I mötet deltok dessuten disp. Sollid fra Lillehammer Slakteri. Det ble oppnådd enighet om å få istand en leveringsordning som i det lange löp stiller alle likt. Vidre at ull som leveres direkte blir satt tilside og avreknes tilslutt. Ordninga er satt ut i livet, og så langt en kan se på nåværende tidspunkt vil den komme til å virke som forutsatt.

Lanmekåringa.

Arbeidet har fortsatt, og det har vært høve til å vise lam for kåring ved alle sjå så langt dommerne kunne rekke dette. Lengst er arbeidet kommet i Fåvang, hvor det arrangeres særskilt kåringssjå i tilknytning til sentralsjået. Til dette sjået ble det i året framført 382 kåringsslam hvorav 150 ble kåra. Ved de andre sjåa i fylket ble det i året bedømt 156 lam hvorav 68 ble kåra. Arbeidet med lammekåringa vinner framover, og tia burde nå være inne til å få den innarbeidet i selve sjåa.

Avkomsgransking av værer.

Det har vært arbeidet endel for å få prøvd "Bjerkreimsystemet" forsøksvis i et par av de største avlslagene i fylket. Det viser seg imidlertid vanskelig å få gjennomført en slik dirigert bruk av avlsværene som ordninga forutsetter. Styret er derfor kommet til at løsningen for vårt fylkes vedkommende må bli å få prøvd værene i større besetninger. En har i den anledning fått tilbud om leie av høvelige eiendommer, og saken har vært drøftet med Inst. for rase og avl på Landbrukshøgskolen. Sakens faglige side burde nå være tilstrekkelig belyst, men den økonomiske siden er fortsatt uløst.

Interessen for N.S.G.s avkomsgransking på Tvetter er stigende og det kom i år inn en rekke med tilbud om kåra værslam til granskingen.

Registreringen av årsakene til lammedaue.

Arbeidet som i første ongang skal gå over 5 år, er nå inne i sitt 4. år. Endel hovedtall fra de 3 første års arbeid:

	1960	1961	1962
Søyer	424	481	469
Lev. fødte lam pr. søye	1,70	1,72	1,66
% av lamna daua, i fosterstadiet			
og etter fødsel	13,5 %	12,3 %	8,7 %
Herav omkring fødsel	6,- "	5,6 "	4,4 "
" borte på beite	1,9 "	3,3 "	1,9 "
" sjukdommer, forgiftning	4,8 "	2,8 "	2,- "
" uhell m.v.	0,8 "	0,6 "	0,4 "

Arbeidet har utvilsomt vært av stor betydning for å fremme forståelsen av å forebygge lammetap gjennom føring og stell av lammesøyerne og større påpasselighet.

Kvalitetsbedømmelse av saueslakt.

Styret har tatt saken opp og gjort vedtak om å søke nærmere kontakt med slakteriorganisasjonene om dette spørsmålet, som kommer opp som særskilt sak på årsmötet.

Livdyromsetningen.

Styret har rettet henstilling til slakteriene i fylket om at den urasjonelle "livdyromsetning" med salg av livlam fra flokker av slaktelam nå opphöre.

Stönaden til sauekontrollen.

Det forannevnte fellesmöte med Hedmark vedtok en henvendelse til N.K.F. om at det blir gitt tilsvarende stönad til sauekontrollen som mjölkeorganisasjonene yter til mjölkekontrollen.

Utlodninga.

Sluttresultatet for utlodninga ble et overskott stort kr. 3.569,84. Styret vil rette en takk til alle lag og enkeltmedlemmer som bidro til det utmerkede resultat.

Gjödsling av skog.

Oversendt sak fra årsmötet er tatt opp i sanråd med skogselskapet. Det er ikke på det rene om selve gjödslingen innebærer noen fare for beitedyra. Men det synes å være klart at klomper o.l. kan avstedkomme ulykker. Skogselskapet har innskjerpet at det blir utvist forsiktighet med embalasje e.l. slik at en ikke risikerer at det blir liggende igjen konsentrasjoner. Det arbeides videre med dette spørsmålet.

Rovdyr og laushunder.

Fylkeslaget mottar stadig en rekke henvendelser om disse spørsmål, og særlig da den sterkt tiltakende hundeplogen. Siste årsmötet vedtok som kjent en henstilling til myndighetene om å få en fast ordning med beitepoliti. Saken er i årets løp ytterligere aktualisert. Styret arbeider videre med saken, og har bl.a. tatt opp N.S.G. tanke om å søke kontakt med dyrevernet om disse spørsmål. I det höve er det sendt en henvendelse til laga om å søke kontakt med de lokale dyrevernnemnder.

Ynse geitalsspørsmål.

Siste årsmöte gjorde vedtak om å henstille til myndighetene om auking av geitmjölkprisen, og at kraftforrasjonene for geit settes

opp igjen. Vidre at stönaden til fellessetrene nå högdås og komme inn i faste former.

Snåfeet ved jordbrukets fagskoler.

Styret har tatt opp spørsmålet om en breiere plass for småfeet ved jordbrukets fagskoler, og har besluttet å söke kontakt med jordbrukets faglige organisasjoner om saken.

Kurs i opplæring av gjæterhunder.

Det viser seg å være atskillig interesse for spørsmålet, og styret har gjort opptaket til et slikt kurs i 1964.

Fylkeslagets diplom.

På årsmötet ble fylkeslagets diplom tildelt overassistent Arne Bakken, Fåvang, for gjævt arbeid for småfeholdet.

Premier.

For utdeling på årsmötet 1964 har styret besluttet å sette opp premie for organisasjonsmessig innsats. Vidre vandrepremie for beste lamsöye ved årets småfesjå.

Det ble vidre satt opp premie til sentralsjået for sjeviot på Otta og til tevlinga i sandriftsspörsmål.

Årsmötet.

Som fylkeslagets representanter i N.S.G.s årsmöte i Sogndal mötte Gunnar Stuve jr. og Olav Moen.

Fylkeslagets årsmöte ble holdt i Fåvang med vanlig god tilslutning. Fåvanglaget var som vanlig et framifrå vertskap. Etter mötet innböd laget årsmötedeltakerne til middag og en hyggelig fest. Statskonsulent Moberg var årsmötets foredragsholder.

Snåfesjåa.

Interessen for snåfemönstringene er fortsatt stigende og tilslutninga auker. Ved 5 fylkessjå og 18 bygdesjå i året mötte det i alt 3175 dyr og 11 avkomsgrupper. Ved vårsjåa for geit (3 fylkes- og 2 bygdesjå) mötte i alt 425 dyr og 1 avkomsgruppe. Spesiell interesse knyttet seg i året til sentralsjået for sjeviot som ble arrangert for förste gang med Otta som plass for sjået. Forventningene ble fullt ut innfridd. Tilslutninga ble den aller beste, og de aller fleste av de innmeldte dyra nådde fram, selv om værgudene gjorde hva de kunne for å stikke kjepper i hjulene, bl.a. ved å tette til Strynsfjellet.

Prøvene med inseminering av geit.

Samarbeidet med veterinærhøgskolen om saken fortsetter og en har i året vært behjelpelig med å skaffe prøvedyr m.v.

Pressemeldinger.

Fra styre og sekretariat er ialt sendt 10 pressemeldinger. om faglige og organisasjonsmessige spørsmål.

Rundskriv.

19 rundskriv av faglig og organisasjonsmessig art er sendt laga i året.

Brevbok og journal viser 829 sendte og 234 innkomne brev.

Styret vil takke Norsk Sau- og Geitagslag for godt samarbeid og for stönad og hjelp i året. Likeledes Oppland landbruksselskap som fortsatt har gitt stönad til kursvirksomheten og slakteriene og meieriorganisasjonene for den forståelse våre saker alltid möter der.

Vi takker lokallaga og tillitsmennene i disse for godt arbeid, pressen for all velvilje og ellers alle som på ymse måter har støttet arbeidet vårt.

Grindaheim, 25. januar 1964.

Hans M. Hjelstuen
(sign.)

Johs. Finsveen
(sign.)

Gunnar Stuve jr.
(sign.)

Helge Loe Valstad
(sign.)

Hans Östlien
(sign.)

Olav Moen (sign.)